

FOOT SELF – CARE PRACTICE AMONG DIABETIC PATIENTS ATTENDING AT THONG NHAT HOSPITAL

Vu Long^{1*}, Nguyen Hanh Nhu Quynh¹, Doan Thi Ngan²

¹Van Lang University - 233 Phan Van Tri, Ward 11, Binh Thanh Dist, Ho Chi Minh City, Vietnam

²Thong Nhat Hospital - 1 Ly Thuong Kiet, Ward 14, Tan Binh Dist, Ho Chi Minh City, Vietnam

Received: 27/09/2024

Revised: 07/10/2024; Accepted: 18/10/2024

ABSTRACT

Objective: Identify rate of foot self – care practice among diabetic patients attending at Thong Nhat hospital.

Subject and method: Cross – sectional study with sample size is 95 patients. Using questionnaire to observe and interview participants.

Results: There are 38,9% participants practice self – check their foot everyday, 100% patients use prescription drug. There are 35,8% patients practice correctly foot self – care.

Conclusion: Clinical nurses need to guide foot self – care practice among diabetic.

Keywords: Foot self – care, diabetic type 2.

---

*Corresponding author

Email: long.v@vlu.edu.vn **Phone:** (+84) 942995870 **Https://doi.org/10.52163/yhc.v65iCD10.1653**

THỰC HÀNH TỰ CHĂM SÓC BÀN CHÂN Ở NGƯỜI BỆNH ĐÁI THÁO ĐƯỜNG TYPE 2 ĐIỀU TRỊ NỘI TRÚ BỆNH VIỆN THỐNG NHẤT

Vũ Long^{1*}, Nguyễn Hạnh Như Quỳnh¹, Đoàn Thị Ngân²

¹Trường Đại học Văn Lang - 233A Phan Văn Trị, P. 11, Q. Bình Thạnh, Tp. Hồ Chí Minh, Việt Nam

²Bệnh viện Thống Nhất - Số 1 Lý Thường Kiệt, P. 14, Q. Tân Bình, Tp. Hồ Chí Minh, Việt Nam

Ngày nhận bài: 27/09/2024

Chỉnh sửa ngày: 07/10/2024; Ngày duyệt đăng: 18/10/2024

TÓM TẮT

Mục tiêu: Xác định tỷ lệ người bệnh thực hành đúng tự chăm sóc bàn chân đái tháo đường type 2 tại Bệnh viện Thống Nhất.

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu: Nghiên cứu cắt ngang mô tả với cỡ mẫu nghiên cứu là 95 người bệnh. Sử dụng bộ câu hỏi để quan sát, phỏng vấn người bệnh.

Kết quả: Có 38,9% người tham gia nghiên cứu thực hiện tự kiểm tra bàn chân mỗi ngày, 100% người bệnh sử dụng thuốc theo toa bác sỹ. Có 35,8% người bệnh đái tháo đường type 2 thực hành đúng tự chăm sóc bàn chân.

Kết luận: Điều dưỡng cần hướng dẫn người bệnh đái tháo đường type 2 tự chăm sóc bàn chân nhiều hơn.

Từ khóa: Tự chăm sóc bàn chân, đái tháo đường type 2.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Đái tháo đường type 2 là bệnh lý nội tiết do sự rối loạn chuyển hóa đường huyết gây ra [1]. Bệnh gây ra nhiều biến chứng cho người bệnh như bệnh lý mạch máu, bệnh lý thần kinh [1]. Trong đó, biến chứng mạch máu ngoại biên là nguyên nhân chủ yếu dẫn loét bàn chân và hậu quả mà người bệnh có thể gặp phải là đoạn chi gây ảnh hưởng lớn đến chất lượng cuộc sống [1], [2]. Trên thế giới có khoảng 18,6 triệu người bị loét bàn chân tiểu đường mỗi năm [8]. Tuy nhiên, đây là một biến chứng mà người bệnh đái tháo đường type 2 có thể phòng ngừa được thông qua quá trình tự bản thân chăm sóc. Tự chăm sóc bàn chân được người bệnh thực hiện nhằm tự quan sát, phát hiện sớm các tổn thương ở bàn chân. Các nghiên cứu gần đây cho thấy, người bệnh không kiểm tra bàn chân hàng ngày chiếm 74,8% (2022) [3]. Số người bệnh thực hành tự chăm sóc bàn chân đúng là 40,8% [4]. Có thể thấy, số lượng người thực hành đúng về tự chăm sóc bàn chân tiểu đường còn ít. Mặc dù, các hoạt động giáo dục sức khỏe cho người bệnh được triển khai với nhiều hình thức khác nhau nhưng vẫn chưa mang lại nhiều hiệu quả. Do đó, cần được đánh giá thường xuyên quá trình tự chăm sóc bàn chân của người bệnh tiểu đường type 2 để có kế hoạch phù hợp. Bệnh viện Thống Nhất là bệnh viện lão khoa hạng I thuộc Bộ Y Tế. Điều trị và chăm sóc người bệnh đái tháo đường type 2 là một phần trong hoạt động của

bệnh viện. Tuy nhiên, chúng tôi không tìm được nghiên cứu về tự chăm sóc bàn chân tiểu đường, do đó chúng tôi tiến hành nghiên cứu này với mục tiêu là: *Xác định tỷ lệ người bệnh thực hành đúng tự chăm sóc bàn chân đái tháo đường type 2 tại Bệnh viện Thống Nhất.*

2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Thiết kế nghiên cứu: Cắt ngang mô tả.

2.2. Địa điểm và thời gian nghiên cứu: Từ 11/2022 đến hết tháng 05/2023 tại 02 khoa lâm sàng là khoa Nội tiết và khoa Ngoại chấn thương chỉnh hình.

2.3. Đối tượng nghiên cứu

Người bệnh đủ 18 tuổi được chẩn đoán Đái tháo đường type 2 đang điều trị nội trú tại 02 khoa lâm sàng là khoa Nội tiết và khoa Ngoại chấn thương chỉnh hình đồng ý tham gia nghiên cứu. Người bệnh cắt cụt hai chi dưới, trong tình trạng cấp cứu, hôn mê, rối loạn ý thức sẽ không được lựa chọn vào nghiên cứu.

2.4. Cỡ mẫu, chọn mẫu

Kỹ thuật chọn mẫu thuận tiện, lấy mẫu ở hai khoa theo công thức tính cỡ mẫu là:

*Tác giả liên hệ

Email: long.v@vlu.edu.vn Điện thoại: (+84) 942995870

<https://doi.org/10.52163/yhc.v65iCD10.1653>

$$n = \frac{Z^2_{1-\alpha/2} \times p(1-p)}{d^2}$$

Với $p=0,43$ (nghiên cứu của Nguyễn Thị Thuý Nga và cộng sự [7]), $d=0,1$

$$Z^2_{1-\alpha/2} = 1,96^2$$

Vậy cỡ mẫu cần lấy là $n=95$ người bệnh.

2.5. Biến số nghiên cứu

Trong nghiên cứu này, chúng tôi thu thập 21 câu hỏi để đánh giá thực hành về kiểm tra bàn chân, chăm sóc bàn chân, chọn giày, tất (vớ), phòng ngừa yếu tố nguy cơ.

2.6. Kỹ thuật, công cụ và quy trình thu thập số liệu

Nghiên cứu tiến hành thu thập số liệu trong giờ hành chính các ngày trong tuần. Nhóm nghiên cứu giải thích nội dung nghiên cứu và mời đối tượng tham gia nghiên cứu. Thời gian thực hiện khảo sát từ 15 đến 30 phút. Nhóm nghiên cứu sử dụng bộ công cụ của tác giả Vũ Thị Là và cộng sự để phỏng vấn kết hợp quan sát hành động chăm sóc bàn chân của người bệnh đái tháo đường type 2 tại giường bệnh [5]. Mỗi hành động đúng người bệnh được 1 điểm, người bệnh được xác định là thực hành đúng khi có tổng điểm ≥ 15 điểm.

2.7. Xử lý và phân tích số liệu

Xử lý số liệu bằng phần mềm SPSS 26.0. Sử dụng thống kê mô tả để trình bày kết quả dưới dạng tần số (n), tỉ lệ (%).

2.8. Đạo đức nghiên cứu

Nghiên cứu được chấp thuận bởi hội đồng đạo đức trong nghiên cứu y sinh Trường đại học Văn Lang số 4/2023/HĐĐĐ – IRB – VN01.078 và hội đồng đạo đức trong nghiên cứu y sinh Bệnh viện Thống Nhất số 14/2023/BVTN-HĐYĐ.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Qua quá trình thu thập và xử lý 95 số liệu nghiên cứu được cung cấp bởi 95 đối tượng nghiên cứu, chúng tôi có ghi nhận kết quả như sau:

Bảng 1. Thực hành về kiểm tra bàn chân

Nội dung	Đúng
Kiểm tra bàn chân của mình hằng ngày	38,9%
Kiểm tra bàn chân của mình đúng theo các bước	38,9%

Bảng 1 cho thấy tỷ lệ người bệnh có hành động kiểm tra bàn chân hằng ngày và kiểm tra đúng theo các bước là giống nhau.

Bảng 2. Thực hành về chăm sóc bàn chân

Nội dung	Đúng
Rửa chân sạch sẽ hằng ngày.	94,7%
Ngâm chân lâu.	75,8%
Lau khô chân sau khi rửa chân bằng khăn mềm	64,2%
Bôi kem dưỡng ẩm cho chân khi bàn chân bị khô.	6,3%
Bôi kem dưỡng ẩm vào kẽ ngón chân.	5,3%
Cắt móng chân bằng, không cắt sâu vào khoé móng hàng tuần.	75,5%
Dùng vật sắc nhọn hay hóa chất để loại bỏ vết chai ở chân.	56,8%

Bảng 2 cho thấy phần lớn người bệnh rửa chân sạch hằng ngày, bôi kem dưỡng ẩm là hành động ít được người bệnh quan tâm chỉ có 6,3% và 5,3% người bệnh quan tâm bôi dưỡng ẩm lần lượt cho bàn chân bị khô và kẽ ngón chân.

Bảng 3. Thực hành mang giày, tất (vớ)

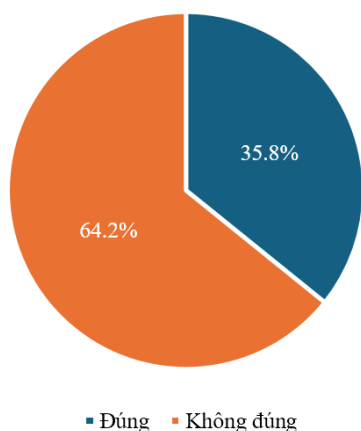
Nội dung	Đúng
Đi giày dép đúng, phù hợp với bàn chân	98,9%
Kiểm tra kỹ bên trong giày, dép của trước khi đi giày.	96,8%
Đi giày mà không đi tất (vớ).	76,8%
Đi tất (vớ) chặt, đàn hồi, có đai cao su bó cổ chân.	97,9%

Bảng 3 cho thấy hầu hết người tham gia nghiên cứu thực hành đúng, cao nhất là thực hành lựa chọn giày dép và thấp nhất là đi mà không đi tất (vớ).

Bảng 4. Phòng ngừa yếu tố nguy cơ

Nội dung	Đúng
Thực hiện chế độ ăn dành cho người bệnh đái tháo đường	78,9%
Tập thể dục hằng ngày theo chỉ dẫn của bác sỹ	71,6%
Sử dụng thuốc thường xuyên theo đơn của bác sỹ	100%
Khám bác sỹ khi phát hiện những bất thường ở chân	41,1%
Khám sức khỏe định kỳ cho bàn chân	8,4%
Đi bộ chân trần (chân đất) ở trong nhà	54,7%
Đi bộ chân trần (chân đất) bên ngoài nhà	89,5%
Hút thuốc lá	71,6%

Bảng 4 cho thấy tất cả người bệnh sử dụng thuốc thường xuyên theo đơn của bác sỹ. Tuy nhiên, chỉ có 78,9% người bệnh thực hiện chế độ ăn của người bệnh đái tháo đường. Khoảng 10% người bệnh khám sức khỏe định kỳ cho bàn chân và gần 30% người bệnh hút thuốc lá.

Biểu đồ 1. Thực hành đúng về chăm sóc bàn chân

Biểu đồ 1 cho thấy chỉ có 35,8% người bệnh đái tháo đường type 2 thực hành đúng tự chăm sóc bàn chân.

4. BÀN LUẬN

Nghiên cứu của chúng tôi được triển khai thực hiện ở 02 khoa lâm sàng với cỡ mẫu nghiên cứu là 95 người bệnh tham gia. Bộ câu hỏi đánh giá thực hành qua 04 nhóm câu hỏi nhỏ với các chủ đề khác nhau. Chỉ có 38,9% người tham gia nghiên cứu thực hiện kiểm tra bàn chân mỗi ngày, đây là một tỷ lệ thấp cần phải lưu ý trong qua trình giáo dục sức khỏe cho người bệnh hiểu ý nghĩa của tự kiểm tra bàn chân. Khi so sánh với tác giả Vũ Thị Là và cộng sự thì kết quả nghiên cứu của chúng tôi có sự tương đồng và cao hơn tác giả Trần Thu Hương [3]. [5]. Điều này cho thấy, người bệnh thật sự chưa quan tâm đến tự kiểm tra bàn chân. Có sự khác nhau về tỷ lệ người tham gia nghiên cứu thực hành chăm sóc bàn chân đúng giữa các câu hỏi. Người bệnh tập trung vệ sinh bàn chân, lau khô và cắt ngắn móng chân. Khi so kết quả với nghiên cứu của tác Nguyễn Tấn An và tác giả JJ Ong và cộng sự, chúng tôi nhận thấy sự tương đồng về tỷ lệ thực hành đúng [6], [9]. Có thể hiểu rằng, người bệnh rất quan tâm đến bàn chân nhưng không tuân thủ quá trình làm ẩm da, tránh khô da để đảm bảo tính toàn vẹn của da. Mang giày, tất (vớ) rất được người bệnh quan tâm, hầu hết người bệnh trong nghiên cứu của chúng tôi và của tác giả JJ Ong đều cho thấy có sự tương đồng về kết quả, cao hơn nghiên cứu Nguyễn Thị Thúy Nga và cộng sự [7], [9]. Điều này có thể là do thói quen mỗi khu vực khác nhau dẫn đến số lượng người thực hiện khác nhau. Phân điểm chung của các nghiên cứu này là số lượng người bệnh thực hiện đúng cao. Phòng ngừa yếu tố nguy cơ là các biện pháp làm giảm nguy cơ mắc biến chứng của bệnh, làm giảm mức độ nặng của loét bàn chân. Người bệnh vẫn còn một số hành động không đúng, các hành động này có nguy cơ dẫn đến các bất lợi mà người bệnh có thể gặp trong thời gian sắp tới nếu không được cải thiện, thay đổi. Các hành động nguy cơ này tương đồng với tác giả Vũ Thị Là và cộng sự [5]. Nhìn chung, thực hành đúng ở người bệnh là không nhiều, đây là vấn đề cần phải quan tâm nhiều hơn vào thời gian sắp tới. Cần phải tập trung công tác hướng dẫn, giáo dục sức khỏe cho người bệnh hiểu được các bước trong quá trình chăm sóc bàn chân. Mỗi bước trong quá trình đều mang ý nghĩa khác nhau nhằm đảm bảo chăm sóc bàn chân toàn diện.

Trong nghiên cứu này còn tồn tại một số vấn đề cần được cải thiện trong nghiên cứu tiếp theo. Cỡ mẫu nhỏ, số lượng người bệnh đái tháo đường type II chỉ được khảo sát ở 02 khoa là hai yếu tố tồn tại trong nghiên cứu. Với hai yếu tố này, chúng tôi chưa thể mô tả chính xác toàn bộ cộng đồng người bệnh đái tháo đường type II đang điều trị nội trú tại bệnh viện Thống Nhất. Nguyên nhân là do thời gian nghiên cứu có giới hạn, nên trong thời gian kế tiếp tiến hành khảo sát ở các khoa lâm sàng còn lại để bổ sung đủ thông tin, giúp hoàn thiện bức tranh về chủ đề nghiên cứu.

5. KẾT LUẬN

Quá nghiên cứu, tự chăm sóc bàn chân ở người bệnh đái tháo đường type 2 còn ít. Do đó, điều dưỡng cần hướng dẫn người bệnh đái tháo đường type 2 tự chăm sóc bàn chân nhiều hơn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Bộ Y tế. Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị bệnh nội tiết – chuyên hoá, 2015, 174 – 175.
- [2] Bộ Y tế. Biến chứng hoại tử bàn chân ở người đái tháo đường. 2020. https://moh.gov.vn/chuong-trinh-muc-tieu-quoc-gia/-/asset_publisher/7ng-11fEWgASC/content/bien-chung-hoai-tu-ban-chan-o-nguoi-ai-thao-uong
- [3] Hương, T. T. (2023). Thực trạng công tác chăm sóc dự phòng tổn thương bàn chân của người bệnh đái tháo đường tại bệnh viện nội tiết Trung Ương năm 2022. Tạp chí Y học Việt Nam, 527(2).
- [4] Bắc, H. T., & Hiền, Đ. T. T. (2024). Khảo sát kiến thức, thái độ, thực hành tự chăm sóc bàn chân của người bệnh đái tháo đường điều trị tại bệnh viện Trường đại học Kỹ thuật Hải Dương. Tạp chí Y học Việt Nam, 535(1).
- [5] Vũ Thị Là, Nguyễn Thị Bích Đào. Kiến thức thái độ và hành vi tự chăm sóc bàn chân của người bệnh đái tháo đường týp 2 khám và điều trị tại Bệnh viện Chợ Rẫy. Luận văn Thạc sĩ Y học chuyên ngành Điều dưỡng. Đại học Y Dược TP. Hồ Chí Minh. 2010
- [6] Nguyễn Tấn An. Đánh giá kiến thức, thực hành tự chăm sóc bàn chân của người bệnh đái tháo đường týp 2. Luận văn Thạc sĩ Điều dưỡng, Đại học Y Dược TP. Hồ Chí Minh. 2020.
- [7] Nguyễn Thị Thúy Nga và cộng sự. Khảo sát kiến thức, thái độ, thực hành chăm sóc bàn chân của bệnh nhân Đái tháo đường tại Bệnh viện Đa khoa Xanh Pôn năm 2021. Tạp Chí Y học Việt Nam, 517(2).
- [8] ARMSTRONG, David G., et al. Diabetic foot ulcers: a review. *Jama*, 2023, 330.1: 62-75.
- [9] Ong, J. J., Azmil, S. S., Kang, C. S., Lim, S. F., Ooi, G. C., Patel, A., & Mawardi, M. (2022). Foot care knowledge and self-care practices among diabetic patients in Penang: A primary care study. *Med. J. Malaya*, 77, 224-231.